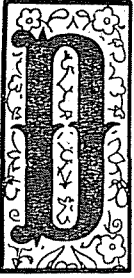

İstanbul'un Fethinin mânâsı

DÜNYANIN birçok kaderleri vardır. Memleketimizin de kaderleri sayısızdır. Bunun iyi tarafları tahminden fazladır. Türk milleti herşeyden önce kendi nefesine karşı âdil olup ta, toplum bu ananeyi bozmadığı müddetce ileri gitmiştir.

Türkler dünyanın en güzel memleketlerinde yerleşmiştir. En aşağı on asırdır Anadolu'dayız. Millet mânen iyi yetiştirilmiş. şahsında ve muhitinde adaletten ayrılmadığı müddetce ileri gitmiştir.

Hem şair ve hem mütefekkir tarihçimiz Yahya Kemal: "Türkler mekânı değil, zamanı fethederler" demişti. Meselâ biz Suriye'yi aldık, dört yüz sene oturduk. Fransızlar 25 sene dayanamadı. Mısır'da keza, dört buçuk asır kaldık. İngilizler yarım asır duramadı. Rumeliyi alırken "Biz burada altı buçuk asır oturacağız, dedik. Fethin ertesi günü cami'ler, medreseler, mektepler, köprüler, sular getirerek çeşmelerle ve bütün medenî icablarla siteler kurduk.

Bunu hep şahsî ve şahsî olduğu için umuma karşı adaletten inhiraf etmemekle yaptık. Vaktaki bunun hükümlerinden uzaklaştık, bütün oraları birer birer kaybettik.

BİZANS da bir İmparatorluktu. İdarecileri ve insanları adaletten uzaklaştılar. O kadar ki bize karşı dayanamadılar. Nihayet bir şehir içinde, yani İstanbul'da sembolik lafda bir imparatorluk olarak kaldılar.

Nihayet kader yerini buldu. Peygamberimizin de tebşiri üzerine İstanbul'u 1453 senesinde aldık. İsimden ibaret kalan bu şehir bizim yeni payitahtımız oldu. Olan oldu. İslâmiyeti ahlak güzelliği sayan dedelerimiz bu güzel duygularından mükâfatlandı.

İstanbul'da yerleştik.

Fatih'in İstanbul muhasarası ve fethi esnasında kurmay heyetinde âlimler, fazıllar ve mürsidler de bulunurdu. Elbette ilmin de, faziletin de sözü olacaktı. İstanbul salı günü fethedildi. Şehrin içinde ümitsiz küçük küçük mukavemetler de temizlendi. Mutlu askerlerden olanlar hemen şehid oldukları yerlere gömüldüler. Bu kadirşinas Türk milleti onlara birer türbe yaptı. Her mahallede bunlar muhtelif sayıda idi. İstanbul muhasarasına gelmiş, Peygamberimizin sahabelerinden ve tâbiyyetinden olanlara da namları ile amt kabirler yapılmış. Bu Hıristiyanlardan zâten boşalarak küçülmüş şehir, 25 senede her manasıyla tam bir Müslüman sitesi olmuştur.

İşte bu fetih şehidleri, kabirleri ve sahabe amt kabirleriyle birer veli gibi bugüne kadar tevkir olundu ve semtlerimizin manevî polisleri gibi sayıldı.

Fetihden sonra ilk cuma namazı, Fatih'le birlikte, hemen camie çevrilen Ayasofya'da kılındı.

Fatih İstanbul'a atı üzerinde girdiğinde Bizans kızlarından bir grup padişah zanniyle arkasındaki beyaz sakallı Akşemseddin'e çiçek demetlerini uzatıyorlardı. Fatih Sultan Mahmed yirmi iki buçuk yaşında sakalı henüz terliyen bir genç. Bu vaziyet karşısında Akşemseddin buketleri almyarak genç padişaha vermelerini işaret ediyordu. Bunu hisseden Fatih buyurdu ki:

— Yine ona götürüp verin. Zira o benim hocamdır, diye âlimleri ne kadar üstün tuttuğunun büyük misâlini verdi. Âlim ve fazılları sayıp, onların sözlerinden çıkmadığı için büyükdü.

AYASOFYA'da kapıda Bizans papazları da karşılayıcılar içinde idi. Onlara tebessüm etti ve gönüllerini aldı.

Minbere, hutbeye bizzat belinde kılıncıyla çıktı. Bu fetih hatırasına habibler, Edirne'de Eski Cami'de ve İstanbul'da Ayasofya'da ve diğer salatin denen büyük cami'lerde kılınla çıkmak an'anesine zaman zaman riayet ettiler.

Namaz kılınp bittikten ve dualar edildikten sonra hazır bulunan hocalarından Molla Gürani ve Molla Husrevlerdir ki bunlar da mutlu askerlerden sayılarak Peygamberimizin mutlu tebşirine mazhar oldular. Bu ünvan bir nevi mânen «istiklâl savaşımızın madalyası» gibi idi.

Fatih onlara; hemen tedrisata başlayın, diye emir verdi. Ayasofya'da ve Zeyrekte Pantokrator manastırında papaslardan boşalan odalara talebe yerleştirilerek dersler her iki yerde verildi. 1470 de, fetihden 17 sene sonra İstanbul alınışının hemen ertesi günü kurulan (Üniversite) külliye en büyük toplanti yeri olan Fatih Camii etrafında muazzam ve 16 kollejlî bir tesise kavuştu.

Memleketimize Fatih tarafından davet olunan Molla Ali Kuşçî adında Semerkand Rasadhanesi kurucularından ve Timürlenk'in torunu, o sahanın hükümdarı Uluğ Beyin Hocası da Ayasofya'da derslere devam etti.

Molla Ali Kuşçî ve Molla Husrev bu yeni ve Dünya yüzünde 13. sırada Fatih Üniversitesinin tüzüğünü hazırladılar. Fen derslerini de programlarına koydular, Fakat Fatih'in ölümünden sonra serbest fikirlerini söylemekten de mahrum edilen bu külliyenin hocaları cüz'iyattandır, "yani lüzumsuzdur" diye bu dersleri programdan çıkarttılar. Ne oldu, Avrupa seviyesinde ve onların arasında yer alacak müsbet ilim sahipleri yetişemedi. Bu sahada tam beş asır geri kaldık. Bunun vebalini halâ çekmekteyiz.

Peygamberimizin şu hadisi-şerifinin mânâsını bilmemezlükten gelmiyelim: "İlim ikidir: Bedenler ilmi, sonra dinler ilmi". Hele: "İlimi Çinde de olsun alınız!" sözü. Bu ilimden maksad müsbet yani akli ilimlerdir. Çinde Müslümanlığın Nakli "Şer'i" ilimleri yoktur ki, alınsın. Binâenaleyh hakiki Müslümanların Fen bilgisine sahip olması Peygamberimizin sünneti ve Müslümanlığın icabı olduğu Fatih ve zamanında idrak edilmiştir. Hele bugün Müslümanlar ve âlimlerin herşeyden önce bilgilerinde ilerlemeleri Peygamberlerimizin emirlerindedir.

Fatih çok ileri düşünceli, metod sahibi, açık fikirli bir Müslüman hükümdardı. Onun bu cihetle üstün tarafları vardı.

İstanbul'a ilk tayin olunan Molla Hızır Bey Çelebi 6 sene hiçbir mızıltıya meydan vermiyen, ilim ve fazlını hergün arttırırken şahsî adalette örnek olarak Fatih'e lâyık ve onun teveccühüne mazhar olmuş, sayılı ilim adamlarındandır.

Fatih, ordusunun, şehir içinde yağma yapmasına asla müsaade etmemiş ve kalan evlere ve binalara sahip çıkanların yaptıkları kamu oyuna haksızlıkları anlayarak çekilmelerini sağlamıştır. Zira halk hakikaten müslümanlığın ahlâk terbiyesine sahibdi. Ve adaletin mânâsını iyi anlıyorlardı.

Fatih, kendisi gibi genç, âlim, fazıl ve şair Sadra'zamı Mahmut Paşa ile devleti yeniden kurmuşlardır. Bu memlekete herşeyin muntazam işlemesi metodunu sokmuşlardır. Her işin her il ve ilçede birer defteri vardı. Müslümanlar daima işlerini kafadan, şifahî değil, bir deftere yazılı olarak ta'hib ederlerdi. Oğünün terbiyesi bugüne kadar gelmemiş, artık doğuşumuzdan itibaren bir derbederlik içinde işlerimizi müsbet ilim kafasına sahip olmadan, yani ilerliyemiyerek yaşıyoruz. Bu doğru değildir.

İslâmiyetin birçok ictimaî vecibeleri vardır. Onlar da yıpratıcı dedikodulardan uzak kalmak, kimseye haksızlık yapmamak, bühtanlarda bulunmamak, hangi dinde ve kanaatte olursa olsun onları kırmamak, daima yardım elini uzatmak, kendisine muhtac olduğu zaman cömertlik yapmak... Hep bize miras kalmış fetih ödevlerindedir.

Bunları yapmadan herkesin kendisini üstün sayması, hergün yeni ve faydalı bilgilere sahip olamaması, kendisini birçok mahrumiyetlere ve küçüklüklere kaptırması demektir ki bundan çekinmek İstanbul Fethinin nimetlerinden uzaklaşmamak demektir. Bu şehri kirli ve çirkin binalarla kaplamamızın temiz tutmamamızın ayıb olduğunu unutmamalı.

Fethi Mübinin 515 inci yılı hepimize mutlu olsun.